

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nucleus Juris Canonici

Thenhaven, Bernhard
Coloniæ Agrippinæ, 1739

XLIII. De Arbitris. D. 14. S. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63382)

TITULUS XLIII.

De Arbitris.

I. **A**RBITER, sic dictus ab arbitrando, proprie est persona idonea, quæ ex juris dispositione vel partium libera conventionione est constituta & electa, ut ad instar Judicis, per viam cognitionis judiciaria de jure & facto, circa controversiam exortam judicium seu animi sui sensum proferat. Si ex præscripto Legis Arbitri constitui debeant, v. g. si de causa suspicionis Judici ordinario vel delegato objecta sit cognoscendum, vel si super Rescriptis Apost. ad diversos Judices oriatur controversia, aut inter Episcopum cum Clerico sibi subjecto, &c. tales dicuntur *Necessarii*, quia ex juris necessitate eliguntur, & ab eorum Laudo seu arbitrio appellari potest. Econtra Arbitri electi à voluntate partium (qui dicuntur *Voluntarii* seu *Compromissarii*) non vi jurisdictionis, sed vi conventionis partium controversiam per sententiam dirimunt; à qua non datur appellatio, sed pronuntiato Laudo si una pars stare nolit, alteri competit *actio ad Interesse*, si sit simpliciter compromissum, sive pacto nudo juxta Jus Canonum cum, sive vestito, v. g. stipulatione alio

modo juxta Jus Civile; si verò compromisso tantum sit adjecta pœna, illâ solutâ potest nolens stare Laudo, ab eo recedere, ac ad Judicem ordinarium redire, nisi Laudum sit homologatum, i. e. approbatum vel expressè vel tacitè taciturnitate decem dierum, tunc enim amplius reprobari nequit.

2. Porro Arbitrator differt ab *Arbitratore*, (qui est quasi mediator seu amicabile compositor) quia hic à partibus assumptus de plano & non servato juris ordine, sed ex æquo & bono rem componit sive litigiosam, sive extrajudicialem, v. g. in divisione rerum taxando earum pretia, & cuilibet tribuendo portionem suam, quæ ipsum contingit. Verùm illius arbitramentum partes per se seu secluso speciali pacto approbare vel reprobare possunt. Circa Arbitros *h. t.* statuitur:

3. I. In Decret. *c. 1.* „Si ex communi placito eorum, inter quos causa versatur, Arbitros elegerint, aut unus eligatur, aut tres, ut, si tres elegerint, aut omnium sequantur sententiam, aut duorum. Ast numerus Arbitrorum impar non est de præcepto, sed de consilio, ut, si dissensio inter Arbitros oriatur, judicio majoris partis arbitrium citius finiatur. C. 6. „Licet in judicio convenientem reconveni-

„re valeatis, qui coram Iudice conventur, coram Arbitris tamen reconvenire non potest, cum Arbitri judicare non valeant, nisi de his tantum, de quibus & super quibus in eos extiterit compromissum.

4. C. 8. „Generaliter prohibemus, super rebus spiritualibus compromittatur in laicum, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur. Et C. 9. Arbitrium per unum Clericum & duos laicos de alicuius sensu Episcopi intervenientes Pontifex decernit per se ratum haberi debere. Unde licet laici nequeant privatim esse Arbitri super re spirituali, nec conjudicare super Clericos auctoritate Episcopi, cum sint jurisdictionis spiritualis incapaces, possunt tamen esse coarbitri cum Clerico, quia Arbitri compromissarii non accipiunt jurisdictionem in rem vel personam, sed tantum habent quandam cognitionem.

5. C. 10. Vacante Præpositurâ Canonici vota sua diviserant in H. & C. qui electi compromiserunt in suum Archi-Episcopum, à quo ipsis dies ad ferendam sententiam præfinitus; at præfatus H. de mediocri sublato prohibuit, ne suâ pendente sententiâ procederent ad novam electionem, quidam nihilominus B. Canonicum ele-

gerunt. Ad quod Pontifex respondet, quod, licet arbitrium sit finitum per mortem ipsius H. compromittentis, prius tamen de primæ electionis meritis cognoscere debuerit, (*non quâ Arbitrator, sed quâ Ordinarius*) quam processus fieret ad secundam; nam si forte prædictus C. qui est superstes, in electione jus habet, de qua compromissio facta fuit, electionem factam de secundo constat penitus non valere.

6. C. 12. „Cum à G. & O. laicis coram
 „Judicibus delegatis erat in duos Arbitros
 „compromissum, sic tamen, quòd, si illi
 „duo ad invicem discordarent, tertium
 „adderent Judices nominati, cumque ter-
 „tius Arbitrator à Judicibus prædictis electus
 „alteri arbitrorum accessisset, mandat
 „Pontifex, quatenus, si ita est, cum legali
 „sit provisione statutum, ut compromis-
 „sum de incerta persona per Arbitrum
 „assumenda non teneat, eorum senten-
 „tiam denuntiari penitus nullam esse. Ra-
 „tio decisionis est, quia in eligendo tertio
 „Judices vel Arbitri possunt dissentire, & sic
 „tale compromissum aptum natum est lites
 „protrahere. Nihilominus si facto com-
 „promisso in duos ipsi discordent, potest
 „Judex eos cogere ad assumendum ter-
 „tium, quia tunc ob discordiam in electio-

ne tertii non est periculum protrahenda
 litis. Verum C. 13. „ Quæstione subor
 „ inter A. & S. partes in Legatum Apost
 „ compromiserunt sub certa pœna, quod
 „ arbitrio ejusdem vel duorum mediato
 „ rum, quos idem super hoc deputare
 „ parerent; P. & I. mediatores deputat
 „ definiendo causam terminaverunt,
 „ quod per hos actum est, auctoritate
 „ Apost. confirmatur. In casu capitis præ
 „ arbitris non dabatur ab initio & absolute
 „ potestas eligendi tertium, sed sub condi
 „ tione: *Si discordarent*; in hoc autem casu
 „ datur Legato ab initio & absolute potestas
 „ causam terminandi vel per se, vel per ar
 „ bitros à se eligendos, & sic cessat illud peri
 „ culum litis nimis diu protelandæ.

7. II. *In 6. h. t.* statuitur c. 1. „ Si ex tri
 „ bus arbitris te duo in decem, & tertius
 „ quinque condemnent, debet sententia
 „ prævalere duorum; licet cum unus
 „ quindecim, alius in decem, tertius
 „ quinque pronuntiant, illius qui de sum
 „ ma dixit minori, (cum in illa omnia
 „ concordés sint virtualiter & implicite
 „ quia summæ majori minor inest) sen
 „ tentia efficax censeatur. Quod verum
 „ est, etsi alii duo protestentur, se nolle illi
 „ consentire, quia protestatio contra ea, quæ
 „ ex juris dispositione pendent, nihil operatur.